עין משפט נר מצוה

קט א מיי' פ"ח מהל' מאכלות אסורות הלכה טו סמג לאוין קלח:
קי ב מיי' פ"י מהלכות עבודת כוכבים הלכה ד:

◆

רבינו גרשום

להתעשר. במקום שלא נאסר פרי עם פרי בשחיטה שני בנים מותר לשחוט ביום אחד אבל אותו ואת בנו אסורין. מקום שנאסר פרי עם פרי בבישול חלב עם הגדי. סוס בן סוסה אחי פירדה יוכיח שאסור פרי עם פרי כלומר דסוס בן סוסה אסור עם פרדה שבא חמור על סוסה וילדה פירדה שכן הסוס אסור עם אחותו הפירדה שבת חמור היא משום כלאים ומותר עם אמו שהוא סוס והוא סוסה דהא פרד בן סוסה אחי פירדה יוכיח שמותר פרי עם פרי כו' כלומר חמור שבא על סוסה וילדה והוליד פרד ובא גם עליה והוליד פירדה שמותר פרד עם פרדה ואסור פרד עם האם. כלאי זרעים יוכיח שאסור פרי עם פרי בכלאים שעודה ומותר פרי עם האם זה בעצמו לזרוע בקרקע בלא כלאים. כלום נאסר פרי עם פרי כלומר אלא ע"י קרקע בזריעה מה לפרי עם פרי שכן שני גופין חלב וגדי תאמר בפרי עם האם כלומר היא עצמה בחלבה: כל מקום שנאמר לא יאכל לא תאכל לא תאכלו וכו' והכא בבשר בחלב כתיב לא תאכל כל תועבה. אחד גר ואחד עובד כוכבים בין במכירה בין בנתינה כלומר כתיב לגר אשר בשעריך תתננה ואכלה או מכור לעובד כוכבים שדי תתננה או מכור לגר ותתננה או מכור לעובד כוכבים שבאמצע גר ועובד כוכבים שניהם נתינה ומכירה

היא עצמה בחלבה מנין אמרת ק"ו ומה במקום שלא נאסר פרי עם פרי בשחיטה נאסר פרי עם האם בשחיטה מקום שנאסר פרי עם פרי בבשול אינו דין שנאסר פרי עם האם בבשול ת"ל בחלב אמו הא למה לי קרא הא אתיא לה אמר רב אחדבוי בר אמי משום דאיכא למימר סוס בן סוסיא אחי פרדה יוכיח שאסור פרי עם פרי ומותר פרי עם האם התם זרע האב הוא דקא גרים דהא פרד בן סוסיא אחי פרדה יוכיח שמותר פרי עם פרי ואסור פרי עם האם אלא אמר מר בריה דרבינא משום דאיכא למימר עבד בן שפחה אחי משוחררת יוכיח שאסור פרי עם פרי ומותר פרי עם האם התם גט שיחרור הוא דקא גרים דהא עבד בן משוחררת אחי שפחה יוכיח שמותר פרי עם פרי ואסור פרי עם האם אלא אמר רב אידי בר אבין משום דאיכא למימר כלאי זרעים יוכיחו שאסור פרי עם פרי ומותר פרי עם האם כלום נאסר פרי עם פרי אלא ע"י האם דהא חיטי ושערי בכדא ולא מיתסרו אלא אמר רב אשי משום דאיכא למימר מה לפרי עם פרי שכן שני גופים תאמר בפרי עם האם שכן גוף אחד משום הכי איצטריך קרא אמר רב אשי מנין לבשר בחלב שאסור באכילה שנאמר [1]לא תאכל כל תועבה א)כל שתעבתי לך הרי הוא בבל תאכל ואין לי אלא באכילה בהנאה מנין כדרבי אבהו דאמר ר' אבהו א"ר אלעזר ב)כל מקום שנאמר לא יאכל לא תאכל לא תאכלו אחד איסור אכילה ואחד איסור הנאה במשמע עד שיפרוט לך הכתוב כדרך שפרט לך בנבלה לגר בנתינה ולעובד כוכבים במכירה ג)דתניא [2]לא תאכלו כל נבלה לגר אשר בשעריך תתננה ואכלה או מכור לנכרי אין לי אלא לגר בנתינה ולעובד כוכבים במכירה לגר במכירה מנין ת"ל לגר תתננה או מכור לעובד כוכבים בנתינה מנין ת"ל תתננה או מכור לנכרי נמצא אחד גר ואחד עובד כוכבים בין במכירה בין בנתינה דברי ר"מ ד)רבי יהודה אומר ה)דברים ככתבן לגר בנתינה ולעובד כוכבים במכירה מ"ט דרבי יהודה אי ס"ד כדקאמר ר"מ לכתוב רחמנא לא תאכלו כל נבלה לגר אשר בשעריך תתננה ואכלה ומכור או למה לי ש"מ לדברים ככתבן הוא דאתא לגר בנתינה ולעובד כוכבים במכירה ור"מ אמר לך האי או להקדים נתינה דגר למכירה דעובד כוכבים ורבי יהודה להקדים נתינה דגר למכירה דעובד כוכבים לא צריך קרא סברא הוא זה אתה מצווה להחיותו וזה אי אתה מצווה להחיותו: (סימן שבת חורש וכלאי זרעים אותו ואת בנו ושילוח הקן): אלא מעתה מעשה

לאיסורא רבי שנאסרה עמו במעשר אבל קטנה לא ועוד מאי קא מותיב לקמיה בחלב אמו למאי אתא טובא איצטריך לאחותו קטנה. וראה אני את דברי ר' יוסף טוב עלם ז"ל שראיתי תשובת כתב ידו לאחותו גדולה ואחותו קטנה אמינו ממש קאמר שהן מין גדי כמותו וגדולה זו היא זקנה שכבר נתעשרה וקטנה זו היא גדייה שלא נתעשרה עדיין והאי תנא היינו תנא גופיה דלעיל דאתיא ליה פרה ורחל מחד מקראי יתירי והשתא קא דריש לאידך וה"ק אחותו גדולה שנתעשרה כבר מנין וע"כ נקט גדולה משום דסופו יליף לה מרבויא וקטנה לא מיתרביא ליה מיניה משום דמסתברא כי רבי קרא לאיסורא גדולה רבי דנאסרה עמו במעשר דאילו מקרא יתירא קמא לא מצי לרבויי דאיכא למימר כי רבי לאיסורא לא רבי אלא פרה ורחל דאסורין עמו בהרבעה אבל אחותו לא ולהכי אשמעינן קרא אחרינא לאחותו גדולה וקטנה אתיא מבינייא: ה)**אי הכי.** דקטנה אתיא לה מבינייא: **אחותו גדולה נמי.** לא תיבעי קרא ותיתי מבינייא דאמו ופרה ודרוש הכי מה אמו שנכנסה עמו לדיר נאסרה עמו בבשול אחותו גדולה לא כ"ש מה לאמו שכן נאסרה עמו בשחיטה פרה תוכיח מה לפרה שכן נאסרה עמו בהרבעה ובמעשר אמו תוכיח שמותרת עמו בהרבעה ובמעשר וחזר הדין הצד השוה שבהן שהם חלב כו' ותתיא מבינייא בין אחותו גדולה ובין קטנה: **אלא.** קרא שלישי למאי אתא קמא לגופיה תניינא לפרה ורחל ואידך למאי ו): **היא עצמה בחלבה.** שיצא ממנה בעודה חיה מנין כו'. ואף מדרשה זו נראין הדברים דלאחותו ממש מצריך תלמודא או מקרא או מבינייא דהא אפילו להיא עצמה מצרכינן תלמודא אלמא לא נפקא לן מקרא דלגופיה כל מין גדי אלא אמו דווקא אבל היא עצמה לא וה"ה אחותו גדולה וקטנה: **פרי עם פרי בשחיטה.** שוחטין שני בני פרה אחת ביום אחד: **פרי עם פרי בבישול.** גדי עם החלב: **אמר רב אחדבוי כו'.** הכא לא אמרי מעיקרא דדינא פירכא כדלעיל משום דמקשי על סוף הדין: **אחי פרדה.** שילדתה הסוסיא מן החמור והיה לה בן אחר מן הסוס הרי בן מותר עם אמו ואסור עם אחותו: **התם זרע אב קא גרים.** ואיסורא לאו משום פרי עם פרי הוא אלא משום פרי עם שאינו פרי כלומר משום צד אביהן שהוא חלוק אבל גדי בחלב אמו שניהם על שם אמן קראן הכתוב ואפ"ה אסרינהו. ותדע דטעמא משום חלוק האב הוא דהא זימנין דהוי איסור איפכא דפרי עם האם אסור ופרי עם פרי מותר: **דהא פרד בן סוסיא.** שילדתו מן החמור והוא אחי פרדה שהיתה לה לסוסיא זו עוד בת אחת מן החמור: **עבד בן שפחה.** מותר במין אמו ואסור בבת חורין: ופרכינן **התם גט שחרור קא גרים.** ולאו משום פרי עם פרי הוא דהא זימנין דהוי איפכא ומיתסר: **כלאי זרעים.** חטין עם עדשין שאסור לזורע זה עם זה: **ומותר.** לזרוע כל אחד עם אמו עם הקרקע: ופרכינן **התם פרי עם פרי מי מיתסר.** כלום נאסר פרי עם פרי אלא בזריעה דהיינו ע"י האם: **הא חטי ושערי בכדא.** שהניח בכד להצניע שם: **כל שתעבתי לך.** כל שאסרתי לך לתעבו ולהתרחק ממנו: **הרי הוא בבל תאכל.** עולמית בכל ענין שהוא בין שבא בעבירה ובין שלא בא בעבירה כגון ע"י קטן או ע"י עובד כוכבים מאחר שתיעבתי לך אסור והאי הרי תיעבתיו לך להתרחק מבשולו שלא לבשלם יחד: **עד שיפרוט לך הכתוב שהוא מותר בהנאה כדרך שפרט לך בנבלה.** שאע"פ שלא כתב לך אלא לא תאכל הוצרך לפרש בה היתר הנאה הא כל מקום שלא פירש לך בה היתר הנאה הוי במשמע איסור הנאה מלא תאכל: מדכתיב מכירה ונתינה באמצע שמע מינה אחד מכירה ואחד נתינה קיימי בין אגר ובין אעובד כוכבים דאי דוקא כתיב הוה ליה למכתב הכי תתננה לגר ותמכרנה לעובד כוכבים:

עד שיפרוט לך הכתוב כדרך שפרט לך בנבלה. בפרק כל שעה (פסחים דף כא:) אמרינן דלא מתוקמא דרבי אבהו אלא כר"מ דלרבי יהודה איצטריך לדברים ככתבן ולר' יהודה נפקא לן מלכלב תשליכון אותו אותו אתה משליך לכלב ואי אתה משליך לכלב כל איסורין שבתורה וא"ת לר"מ נמי היכי יליף מיניה דלא תאכלו משמע איסור הנאה מדפרט היתר הא איצטריך קרא להקדים נתינת גר למכירת עובד כוכבים וי"ל דמסברא בלא שום קרא הוה ידעינן להקדים אלא השתא דכתיב נתינה ומכירה ללמד בעלמא איסור הנאה אי לאו דכתיב או להקדים ה"א דאתא קרא להשוותם וא"ת ולא ליכתוב אלא חד מינייהו או מכירה דעובד כוכבים או נתינה דגר ולא יצטרך או להקדים כיון דידעי ליה מסברא וי"ל דה"א דאתי קרא למעוטי נתינה דעובד כוכבים וא"ת ויכתוב נתינה דעובד כוכבים וי"ל דה"א דאתי למעוטי נתינה דגר דלא ליספו ליה אע"פ דלא קבל עליו ז)אלא לאכול נבלות כדי שימהר להתגייר ודוקא נבלה כא"י שאין עובדי כוכבים מצויין שם ואם בא למוכרה לעובד כוכבים צריך ליתנה בדמים מועטין נתינת גר קודמת אבל פשיטא שאם יש חפץ לאדם למכור קודם ימכרנו לעובד כוכבים ממה שיתננו אפילו לישראל חברו: **בדרך** שפרט לך בנבלה. לא גרס לגר בנתינה ולעובד כוכבים במכירה כדפירש בקונט' בפסחים (שם) דא"כ הוה משמע דאיירי אליבא דר' יהודה דאמר דברים ככתבן ודר' אבהו לא מתוקמא אלא כר"מ כדפרישית ואי גרס ליה יש לפרש דלישנא דקרא בעלמא נקט ולא משום דלהוו דברים ככתבן אי נמי נקט הכי משום דנתינת הגר קודמת: **רבי** יהודה אומר דברים ככתבן. ואסור ליתן לכנעני עובד כוכבים ח) מתנת חנם ועל זה מבילה בפ"ק דמסכת ע"ז (דף כ.) וא"ת והתנן (לעיל דף צג:) שולח אדם לעובד כוכבים ירך שגיד הנשה בתוכה ושולח משמע בחנם ובפרק כל שעה (פסחים דף כג.) משמע דאתיא אפילו כר' יהודה ויש לומר דתניא בתוספתא ט) אם היה שכנו מותר מפני שהוא כמוכרו לו: **או** למה לי ש"מ לדברים ככתבן. משמע דאי לאו או הוה אמינא תתננה ומכור אגר דלעיל ואעובד כוכבים והכי נמי אמרינן בריש איזהו נשך (ב"מ דף סא.) ובמרבית קאי אכסף ואאוכל דבתריה ותימה דבפרק קמא דקדושין (דף לב:) איכא פלוגתא דתנאי גבי קימה והדור דשיבה וזקן דאיכא למ"ד דלא קיימי אתרוייהו משום דכתיב מפני שיבה תקום והדרת פני זקן ויש לומר משום דאין לשון מפני נופל על והדרת ולא לשון פני נופל על תקום ואם תאמר דבפרק הוציאו לו (יומא נב.) קאמר איסי בן יהודה חמש פסוקים אין להם הכרע י)שאת מחר ארור משוקדים וקם ואמאי לא קאי אלעיל ולתחת ועוד דאיסי גופיה סבר בקדושין דקימה והדור קיימי אתרוייהו ויש לומר דהכא ובאיזהו נשך (ב"מ סא.) ובפרק קמא דקדושין (דף לב:) דאיכא תרי מילי קאי חד ודאי אלעיל וחד ודאי אלתחת אית לן למימר דתרוייהו קיימי אהכא והכא אבל התם אית לן למימר דקאי אחד דוכתא או אלעיל או אלתחת

מסורת הש"ס

א) [ע"ז סו.], ב) ב"ק מא. פסחים כא: ע"ש [קדושין נו:], ג) [ע"ז כ.], ד) [ע"ז שם פסחים כא: כג:], ה) [מכאן שייך עוד לע"ל], ו) ע"כ שייך לעיל, ז) [צ"ל שלא לאכול], ח) כמ"ש ליתן לגוי, ט) [ופ"ב דע"ז], י) [צ"ל שאת מחר ארור משוקדים וקם].

◆

תורה אור השלם

1. לא תאכל כל תועבה: דברים יד ג
2. לא תאכלו כל נבלה לגר אשר בשעריך תתננה ואכלה או מכר לנכרי כי עם קדוש אתה לה' אלהיך לא תבשל גדי בחלב אמו: דברים יד כא

◆

מוסף רש"י

עד שיפרוט לך הכתוב. היתר הנאה, **כדרך שפרט לך בנבלה.** שלא היה כתוב בה אלא לא תאכלו והוצרך להתירה בהנאה, דכתיב או מכור לנכרי (פסחים כא:) דמדאצטריך לפרש בנבלה לגר אשר בשעריך תתננה ואכלה לאשרייה בהנאה ולא נכתב בה אלא לא תאכלו, ש"מ לא תאכלו איסור הנאה הוא, ובפסחים (כב.) פרכינן עלה טובא (קדושין נו: ובע"ז ב"ק מא.). **לגר אשר בשעריך.** גר תושב שקבל עליו שבע מצות שנצטוו בני נח ונבילה מותרת לו ואתה מצווה להחיותו דכתיב וגר תושב (ויקרא כה) וחי עמך (ע"ז כ.). **ת"ל לגר תתננה או מכור.** וקאי אגר דלעיל מניה לגר תתננה ואכלה או מכור (שם). **ת"ל תתננה ואכלה או מכור לנכרי.** ודרוש לתרוייהו אנכרי, דאי לדברים ככתבן אתי, לעובד כוכבים אסור לאתנה, הכי איבעי ליה למכתב תתננה ואכלה לגר אשר בשעריך או מכור לנכרי, דלא מצי לאוקומי קרייה דנתינה אנכרי (שם). **דברים ככתבן.** כך מצותה לא יתננה לנכרי ולא ימכרנה לגר (פסחים כא.), לגר בנתינה ולנכרי במכירה. אבל כנתנם אסור ליתן לו שום מתנה (ע"ז כ.). **או למה לי.** או לשון חילוק, ואי כר"מ קאמר קרא לתרוייהו אגר ותרוייהו אנכרי לא נכתוב או (פסחים כא:). **להקדים נתינה דגר למכירה דנכרי.** אם יש גר ליתנה לו, נתינתו קודמת למכירתה לנכרי, והאי גר בגר תושב קאמר שקיבל עליו שלא לעבוד עכו"ם ואוכל נבלות (שם) ולכתוב אתא או למשמע הכי לגר אשר בשעריך תתננה, והוא עיקר מצוה, או אם אין גר מוכרה לעכו"ם (ע"ז כ.). **סברא הוא.** מסברא אנו יודעין שנתינה לגר קודמת, לחיות הגר מצוה אבל מכירה לנכרי מאי מצוה איכא, ואיצטריך קרא להלק ולאסור ליתן מתנה לנכרי ולמכור נבלה לגר (פסחים כא.). **זה אתה מצווה להחיותו.** גר אתה מצווה להחיותו, דכתיב (ויקרא כה) גר ותושב וחי עמך (שם).